

EVROPSKÝ PARLAMENT: HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

Základ Evropskému parlamentu položilo Společné shromáždění Evropského sdružení uhlí a oceli (ESUO), které se stalo společným shromážděním pro všechna tři nadnárodní evropská společenství, která v té době existovala. Shromáždění posléze dostalo název „Evropský parlament“. V průběhu času tento orgán, jenž je od roku 1979 volen přímo, doznal zásadních změn: ze shromáždění poslanců jmenovaných členskými státy se stal volený parlament, který je uznáván jako klíčový aktér určující politickou agendu Evropské unie.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

- původní Smlouvy ([1.1.1](#), [1.1.2](#), [1.1.3](#), [1.1.4](#), [1.1.5](#));
- rozhodnutí a akt o volbě zastupitelů Evropského parlamentu ve všeobecných a přímých volbách (ze dne 20. září 1976), které byly pozměněny rozhodnutím Rady ze dne 25. června a 23. září 2002.

TŘI SPOLEČENSTVÍ, JEDNO SHROMÁŽDĚNÍ

Po založení Evropského hospodářského společenství (EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom) rozšířilo Společné shromáždění ESUO svou působnost na všechna tři společenství. Toto nové shromáždění se poprvé sešlo v počtu 142 poslanců dne 19. března 1958 ve Štrasburku jako „Evropské parlamentní shromáždění“ a 30. března 1962 změnilo název na „Evropský parlament“.

OD JMENOVANÉHO SHROMÁŽDĚNÍ K VOLENÉMU PARLAMENTU

Před zavedením přímé volby byli poslanci Evropského parlamentu jmenováni parlamenty jednotlivých členských států. Všichni poslanci tudíž měli dvojí mandát.

Na summitu konaném v Paříži ve dnech 9. a 10. prosince 1974 bylo rozhodnuto, že v roce 1978 nebo později se musí konat přímé volby, a Parlament byl požádán o předložení nových návrhů, které měly nahradit původní návrh úmluvy z roku 1960. V lednu 1975 přijal Parlament nový návrh úmluvy, na jehož základě dospěli vrcholní představitelé členských států, kteří se sešli ve dnech 12. a 13. července 1976, po vyřešení četných rozporů k dohodě.

Rozhodnutí a akt o volbě zastupitelů Evropského parlamentu ve všeobecných a přímých volbách byly podepsány v Bruselu dne 20. září 1976. Po ratifikaci všemi

členskými státy nabyl akt účinku v červenci 1978 a první volby se konaly ve dnech 7. a 10. června 1979.

ROZŠÍŘENÍ

Dne 1. ledna 1973 přistoupily k Evropským společenstvím Dánsko, Irsko a Spojené království (první rozšíření) a počet poslanců Evropského parlamentu se zvýšil na 198.

Při druhém rozšíření, k němuž došlo dne 1. ledna 1981, kdy přistoupilo Řecko, jmenoval řecký parlament do Evropského parlamentu 24 řeckých poslanců, kteří byli v říjnu 1981 nahrazeni přímo zvolenými poslanci. Druhé přímé volby se konaly ve dnech 14. a 17. června 1984.

Při třetím rozšíření dne 1. ledna 1986 vzrostl počet křesel ze 434 na 518 po příchodu 60 španělských a 24 portugalských poslanců, které jmenovaly jejich vnitrostátní parlamenty a kteří byli následně nahrazeni přímo zvolenými poslanci.

Po sjednocení Německa se složení Parlamentu přizpůsobilo demografické změně. V souladu s návrhy Parlamentu vyjádřenými v usnesení o systému pro rozdělení křesel poslanců vzrostl počet poslanců zvolených v červnu 1994 z 518 na 567. Po čtvrtém rozšíření EU vzrostl počet poslanců na 626, přičemž mandáty pro nové poslance byly spravedlivě rozděleny v souladu s výše uvedeným usnesením.

Na mezivládní konferenci v Nice bylo zavedeno nové rozdělení křesel v Parlamentu, které bylo uplatněno při evropských volbách v roce 2004. Maximální počet poslanců (původně stanovený na 700) se zvýšil na 732. Dosavadní počet křesel přidělených 15 starým členským státům se snížil o 91 (z 626 na 535). Zbývajících 197 křesel bylo rozděleno mezi všechny původní a nové členské státy na poměrném základě.

Po přistoupení Bulharska a Rumunska dne 1. ledna 2007 počet křesel v Evropském parlamentu dočasně vzrostl na 785 s ohledem na příchod poslanců z těchto zemí. Po volbách v roce 2009, které se konaly ve dnech 4. až 7. června, byl počet křesel snížen na 736. Lisabonská smlouva (která vstoupila v platnost dne 1. prosince 2009) stanovila maximální počet poslanců EP na 751, tento limit byl dočasně do příštích voleb zvýšen na 754, protože v průběhu volebního období 2009–2014 se poté, co členské státy ratifikovaly pozměňovací protokol přijatý v rámci mezivládní konference konané dne 23. června 2010, ke 736 poslancům EP zvoleným v červnu 2009 přidalo dalších 18 poslanců. Po přistoupení Chorvatska dne 1. července 2013 se maximální počet křesel v souvislosti s příchodem 12 chorvatských poslanců, kteří byli zvoleni v dubnu 2013 (v souladu s článkem 19 Aktu o podmínkách přistoupení Chorvatské republiky), dočasně zvýšil na 766.

Před volbami v roce 2014 byl celkový počet křesel znovu omezen na 751. Rozdělení křesel bylo znovu přezkoumáno s ohledem na volby konané v květnu 2019 a na případný brexit ([1.3.3](#)).

POSTUPNÉ ROZŠIŘOVÁNÍ PRAVOMOCÍ

V důsledku nahrazení příspěvků členských států systémem vlastních zdrojů EU ([1.4.1](#)) byly poprvé rozšířeny rozpočtové pravomoci na základě Lucemburské smlouvy,

podepsané dne 22. dubna 1970. Druhá smlouva se stejným předmětem, která posílila pravomoci Parlamentu, byla podepsána v Bruselu 22. července 1975 (1.1.2).

Jednotný evropský akt posílil úlohu Parlamentu v určitých legislativních oblastech (postup spolupráce) a stanovil, že smlouvy o přistoupení a přidružení podléhají jeho souhlasu.

Na počátku přeměny Parlamentu ve spolunormotvůrce stála Maastrichtská smlouva, která v určitých oblastech legislativní činnosti zavedla postup spolurozhodování a rozšířila postup spolupráce na další oblasti. Parlament tak získal pravomoc schvalovat s konečnou platností jmenování členů Komise, což představuje důležitý krok směrem k jeho politické kontrole nad výkonnou mocí EU (1.1.3).

Amsterodamská smlouva rozšířila postup spolurozhodování na většinu oblastí legislativní činnosti a reformovala jej, čímž postavila Parlament jako spolunormotvůrce naroveň s Radou. Tím, že jmenování předsedy Komise bylo podmíněno souhlasem Parlamentu, se parlamentní kontrola nad výkonnou mocí ještě zvýšila. Niceská smlouva dále rozšířila oblast působnosti postupu spolurozhodování.

Niceská smlouva, kterou se mění Smlouva o Evropské unii, smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty, byla podepsána dne 26. února 2001 a vstoupila v platnost dne 1. února 2003. Cílem této nové Smlouvy byla reforma institucionální struktury Evropské unie tak, aby byla schopna čelit výzvám souvisejícím s budoucím rozšiřováním. Byly posíleny pravomoci Parlamentu v oblasti legislativy a dohledu a hlasování kvalifikovanou většinou bylo v Radě rozšířeno na více oblastí (1.1.4).

Lisabonská smlouva (1.1.5) představovala další důležité rozšíření jak použití hlasování kvalifikovanou většinou v Radě (na základě nové metody od 1. listopadu 2014 – článek 16 SEU), tak uplatňování postupu spolurozhodování (nyní ve zhruba 45 legislativních oblastech). Spolurozhodování, nyní označované jako řádný legislativní postup, se tak stalo nejčastěji používaným postupem při rozhodování a vztahuje se na obzvlášť důležité oblasti, jako je např. společná zemědělská politika a politika v oblasti justice a bezpečnosti. Také byla posílena úloha Parlamentu při přípravě budoucích změn smluv (článek 48 SEU). Mimoto se jakožto součást Lisabonské smlouvy (a původně jako součást neúspěšného návrhu Smlouvy o Ústavě pro Evropu) stala právně závaznou Listina základních práv Evropské unie, která byla podepsána předsedy Evropského parlamentu, Komise a Rady na zasedání Evropské rady v Nice dne 7. prosince 2000 (4.1.2).

V souvislosti s evropskými volbami ve dnech 23.–26. května 2019 se zcela jasně ukázalo, že Parlament plně využil ustanovení článku 14 SEU, v němž se praví: „Evropský parlament vykonává společně s Radou legislativní a rozpočtovou funkci. Vykonává funkce politické kontroly a konzultace v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami. Volí předsedu Komise.“

Ve volbách v roce 2014 i v roce 2019 evropské politické strany (1.3.3) představily voličům „osobnosti v čele kandidátky“ ucházející se o funkci předsedy Komise. Je možné s jistotou prohlásit, že se tato myšlenka „osobností v čele kandidátky“ prosadila,

neboť předsedou byl na zasedání dne 22. října 2014 nakonec zvolen kandidát, který získal největší podporu ve volbách do Evropského parlamentu v květnu 2014.

Udo Bux
05/2019

